

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

DÁVKY POMOCI V HMOTNÉ NOUZI NA VLTAVOTÝNSKU

Vedoucí práce: Mgr. Jana Šimečková

Autor práce: Lucie Balounová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

2009

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47 odst. b) zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

21.3.3009

.....

Lucie Balounová

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Janě Šimečkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení při zpracování bakalářské práce.

Děkuji konzultantovi Bc. Zdeňku Krejsovi za cenné připomínky a podporu při zpracování bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	7
1.1 VYMEZENÍ SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ.....	7
1.2 SYSTÉM PRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ.....	8
2 SOCIÁLNÍ POMOC	10
2.1 VYMEZENÍ SOCIÁLNÍ POMOCI.....	10
2.2 VĚCNÝ ROZSAH SOCIÁLNÍ POMOCI	11
2.3 PRAMENY UPRAVUJÍCÍ VZTAHY SOCIÁLNÍ POMOCI	11
2.4 ORGÁNY SOCIÁLNÍ POMOCI	12
2.5 OBJEKTY A SUBJEKTY SOCIÁLNÍ POMOCI	12
2.6 VYMEZENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ	13
2.6.1 MINIMÁLNÍ PŘÍJEM	14
2.6.2 ŽIVOTNÍ MINIMUM V RÁMCI SOCIÁLNÍ POTŘEBNOSTI	15
2.6.3 ŽIVOTNÍ MINIMUM.....	17
2.6.4 EXISTENČNÍ MINIMUM	18
2.6.5 ŽIVOBYTÍ OSOBY	19
3 CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍ POMOCI V ČR	20
3.1 ŠTĚDROST SYSTÉMU SOCIÁLNÍ POMOCI	20
3.1.1 ŠTĚDROST SYSTÉMU POHLEDEM SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ	21
3.2 RODINNÁ SOLIDARITA	21
3.3 DÁVKY A SLUŽBY SOCIÁLNÍ POMOCI V ČR.....	22
3.3.1 DRUHY DÁVEK SOCIÁLNÍ POMOCI.....	22
3.3.2 ZMĚNY V SYSTÉMU SOCIÁLNÍ POMOCI	23
3.4 VÝVOJ ČÁSTEK ŽIVOTNÍHO MINIMA	27
3.5 POMOC V HMOTNÉ NOUZI VE SVĚTLE PRAXE.....	29
3.5.1 DÁVKY HMOTNÉ NOUZE.....	29
3.5.2 KAZUISTIKY:	31
3.5.3 VÝVOJ POČTU DÁVEK A PŘÍJEMCŮ NA VLTAVOTÝNSKU	39
3.5.4. SHRNU TÍ.....	41
ZÁVĚR	42
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	44

ÚVOD

Sociální pomoc představuje významnou součást systému sociálního zabezpečení. V České republice zahrnuje péči o jedince, rodinu, občany těžce zdravotně postižené, staré občany a občany, kteří potřebují zvláštní pomoc. Jedná se o síť podpory v situacích, kdy není pro občana dostačující pomoc poskytnutá v rámci sociálního pojištění a státní sociální podpory. Jejím hlavním cílem je především to, aby občan znovu získal schopnost zabezpečovat své potřeby na základě vlastního přičinění, popř. mu podat pomocnou ruku v situacích, kdy tyto potřeby není schopen vyřešit vlastními silami. V České republice je systém sociální pomoci tvořen systémem dávek sociálních služeb, systémem dávek sociální péče (příspěvky pro těžce zdravotně postižené občany, příspěvek na péči) a dávkami pomoci v hmotné nouzi.¹

Dnem 1. ledna 2007 nabyl účinnosti zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, který s sebou přinesl řadu významných změn. Společně tímto nahradily zastaralý a nepřehledný systém a daly tak nové klasifikaci dávek a služeb nový rozměr. Jak služby, tak dávky sociální pomoci, jsou velmi významné a měly by utvářet soulad pro občana, který se ocitl v nepříznivé životní situaci. Nový systém je zmodernizovanou formou pomoci osobám s nedostatečnými příjmy, motivuje je k takové aktivitě, aby se samy sobě staly snaživými v uspokojení životních potřeb. Faktem však zůstává skutečnost, že první instancí, na kterou se jedinec se svým problémem obrací, je rodina, jakožto primární společenský systém. V případě selhání zde nastupuje pomocná ruka státu.

V současné době dochází v rámci celé České republiky, k poklesu příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi oproti předcházejícímu systému dávek sociální péče, poskytovaných podle zákona 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů. Tato problematika se dotýká i klientů Vltavotýnska, evidovaných odborem sociálních věcí.

---

¹ Srov. BŘESKÁ, N.VRÁNOVÁ,L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*, s.13

Otázka sociální pomoci se dotýká každého z nás, ať jsme se již do tíživé životní situace dostali, nebo se v průběhu života dostat můžeme. Vzhledem k tomu, že se pohybuji v okruhu dávek pomoci hmotné nouze, rozhodla jsem se pro výběr tématu z tohoto důvodu.

Cílem této práce není poskytnutí co nejkvalitnějšího přehledu institutů sociálního zabezpečení. K začlenění sociální pomoci do systému sociálního zabezpečení bylo nutné pojmenovat jeho tři hlavní pilíře, tedy sociální pojištění, státní sociální podporu a sociální pomoc. V další části vymezuji sociální pomoc z hlediska její funkce, rozsahu a uvádím i pojmy, které s danou problematikou úzce korespondují. Podrobněji se zabývám klíčovými pojmy, tedy životním minimem, existenčním minimem a částkou živobytí osoby. Důležitými podklady pro vypracování praktické části, kde se budu soustředit spíše na pomoc z hlediska pobídkovosti, bylo získání poznatků o charakteristice systému pomoci v České republice. Soustředila jsem se na štedrost systému, na pomoc v hmotné nouzi, kde se budu snažit prezentovat, k jaké změně došlo v sociální pomoci po roce 2007, kdy vstoupily v účinnost již dva zmiňované zákony a jejich srovnání s předchozím systémem.

V praktické části se budu snažit prezentovat stav při posuzování dávek před rokem 2007, tedy dávek sociální potřeby, a dále při posuzování stavu hmotné nouze, uvedené v zákoně 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Úkolem praktické části je tedy podat informace o poskytnutých dávkách korespondujících s příjemcem dávky, popř. osob společně posuzovaných, zda se částky vyplácené před rokem 2007 výrazně lišily od současného posuzování stavu hmotné nouze a zda novela zákona přinesla tolik kýžený výsledek pozitivní změny. Budu se zde soustředit i na fakt, zda je nové opatření motivující k aktivnímu zaměstnání nebo například i přijetí méně placené práce, a zda jsou aktivní osoby zvýhodněny oproti osobám, které aktivitu neprokazují. Podklady k praktické části mi byly poskytnuty nejen odborem sociálních věcí Vltavotýnska, ale i svou každodenní praxí. Vzhledem k tomu, že se denně setkávám s klienty pobírající dávky v hmotné nouzi, využila jsem zdrojů uváděné v programu PORS a systému OKnouze.

1 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Moderní společnost překonala nebo alespoň zmírnila výrazným způsobem celou řadu omezení, která na člověka číhala v podmínkách společnosti. Život v moderní společnosti s sebou přináší nová rizika, která mají sociální povahu. To znamená, že jsou produkována přímo mechanismy společnosti a do jisté míry hrozí všem jejím členům. Uznání sociální povahy životních rizik je jedním z hlavních důvodů budování sociálního státu. Hlavními sociálními riziky jsou zejména: nemoc, úrazy, těhotenství, invalidita, stáří, narození dítěte, smrt rodinného příslušníka, popř. další tíživá situace, jako je ztráta zaměstnání. Základním atributem sociálního státu je poskytování sociálního zabezpečení a zajištění kvalitní úrovně sociálních služeb.²

1.1 Vymezení sociálního zabezpečení

Pojem sociálního zabezpečení je relativně novým pojmem. Jde o státem zajištěné sociální bezpečnosti občana při vzniku sociální události. V současnosti dochází u nás i ve světě ke změně životních podmínek. Neustálými změnami se člověk dostává do nových rizikových situací a je pro něj daleko obtížnější, aby tyto situace nesl sám a plně je zvládal.

Sociální zabezpečení lze definovat jako: „*Soubor právních norem, institutů, institucí a vztahů, jejichž účelem je předcházet možným sociálním rizikům, odstraňovat nepříznivé následky, které vzniknou jedincům v důsledku stanovených událostí, a vytvářet tak příznivé podmínky pro všestranný sociální rozvoj člověka.*“³

---

² Srov. KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. s. 61-67.

³ GREGOROVÁ, Z. GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. Brno: Doplněk, 2005, s. 26.

1.2 Systém práva sociálního zabezpečení

Právo sociálního zabezpečení je velmi členité, s bohatou strukturou. Jeho složitost je dána množstvím sociálních událostí, a vyžaduje, aby bylo pro přehlednost rozčleněno do určitého systému. V současné teorii práva sociálního zabezpečení se hovoří o tzv. třech pilířích sociálního zabezpečení, jež tvoří sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. Členění do subsystémů najdeme např. u Galvase, stejné členění používá Tomeš a kolektiv. Dalo by se tedy říct, že je přijaté za obecné.

- a) **Sociální pojištění** – řeší sociální situace, na které se lze dopředu připravit a to ve smyslu odkladu části finančních prostředků k řešení nastalé sociální situace. Zahrnuje několik oblastí pojištění. Jedná se o:⁴

Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

- Pojistné na nemocenské pojištění
  - Nemocenské
  - Podpora při ošetřování člena rodiny
  - Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství
  - Peněžité pomoc v mateřství
- Pojistné na důchodové pojištění
  - Invalidní důchod částečný
  - Invalidní důchod plný
  - Starobní důchod
  - Vdovský a vdovecký důchod
  - Sirotčí důchod
- Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění

---

⁴ ČERNÁ, J. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. s. 12-13.

- b) Státní sociální podpora⁵** – vztahuje se na sociální situace, které jsou společností akceptovány a považovány za potřebné k urychlenému vyřešení. Stát skrze vyplácení dávek přebírá z části spoluzodpovědnost za vzniklou sociální situaci. Je založena na nejširší sociální solidaritě.

V rámci státní sociální podpory je poskytován:

- Přídavek na dítě
- Rodičovský příspěvek
- Sociální příplatek
- Příspěvek na bydlení
- Porodné
- Pohřebné
- Dávky pěstounské péče

- c) Sociální pomoc** – zahrnuje vztahy vznikající při poskytování hmotného zabezpečení, služeb a dávek osobám, které sociální pomoc potřebují. Je zaměřena na veškeré obyvatelstvo bez výjimky.

---

⁵ Srov. WILDMANNOVÁ, M. Sociální politika, s. 70.

2 SOCIÁLNÍ POMOC

Sociální pomoc je institucí, která je poskytována občanům ne jako pasivního objektu péče, ale aktivního subjektu, který má v nouzi právo sociálním subjektem na pomoc k uspokojení jeho potřeb v takovém rozsahu, který je nezbytný nebo přiměřený. Je výrazem sociální solidarity.⁶

2.1 Vymezení sociální pomoci

Sociální pomoc je institucí, která spolu se sociálním pojištěním a státní sociální podporou tvoří a doplňuje systém sociálního zabezpečení. Jedná se o pomoc, jejíž základní funkcí je poskytnout jedinci či rodině ochranu a podporu v takových situacích, které jí bezpodmínečně vyžadují.⁷ Sociální pomoc je uplatňována v situacích, kdy občan nedokáže překonat ohrožující životní situaci za pomoci vlastních prostředků a ani zde nefunguje rodina jako primární podpůrný systém.

Sociální pomoc lze definovat jako: „Pomoc poskytovanou sociálním subjektem občanům ve stavu nouze k uspokojování jejich potřeb *v nezbytném či přiměřeném rozsahu.*“⁸ Dle Tomeše se jedná o pomoc, která je poskytována sociálním subjektem občanům ve stavu nouze, kterou nelze vlastními silami překonat, a jiné nástroje ze systému sociálního pojištění a státní sociální podpory nelze použít, protože na ně nevznikl nárok, anebo nejsou dostačující k překonání negativní sociální situace.

---

⁶ Srov. WILDMANNOVÁ, M. Sociální politika, s. 19.

⁷ Srov. MATOUŠEK, O. Sociální služby, s. 11.

⁸ TOMEŠ, I. *Teorie a mezinárodní zkušenost*, s. 27.

Sociální pomoci se myslí preventivní činnosti zabráňující vzniku sociálních situací a celý systém poskytování rad a informací občanům, kteří se do vniklé situace dostali, dostávají nebo je zde předpoklad, že se na základě vlastního přičinění (nebo jiným způsobem) v průběhu života do takové situace dostanou. Princip sociální pomoci vychází z faktu, že každý by si měl v obtížné sociální situaci pomoci sám, a jestliže nastane situace, kdy to není možné, přichází na řadu pomoc rodiny. Jako třetí přichází ke slovu sociální zabezpečení, které má člověku, respektive občanu, pomoci v jeho snažení.⁹

2.2 Věcný rozsah sociální pomoci

Věcný rozsah sociální pomoci zahrnuje kroky, směřující k pomoci občanům v nepříznivých sociálních situacích. Obecně zde lze hovořit o věcných dávkách a službách. Podrobnosti jsou stanoveny především vyhláškou 182/1991 Sb. Podle ní se jedná zejména o oblasti:

péče o rodinu a děti – poradenská a výchovná činnost ve věcech výchovy k partnerským vztahům a rodinnému životu, ve věcech mezigeneračních vztahů, výchovy a výživy dětí, rodinných a sociálních problémů

péče o občany staré a těžce zdravotně postižené – poskytování mimořádných výhod, jednorázové příspěvky a podobně

péče o občany vyžadující zvláštní pomoc – výchovná a poradenská péče, peněžité a věcné dávky, které zajistí zabezpečení životních potřeb.¹⁰

2.3 Prameny upravující vztahy sociální pomoci

- zákon č. 100/ 1988 Sb., o sociálním zabezpečení
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

---

⁹ Srov. WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*, s. 78-82.

¹⁰ Srov. GREGOROVÁ, Z.; GALVAS, M. *Sociální zabezpečení.*, s. 272.

2.4 Orgány sociální pomoci

- a) Orgány státní správy na úseku péče o zdravotně postižené občany
  - Ministerstvo práce a sociálních věcí
  - Krajské úřady
  - Obecní úřady (v přenesené i samostatné působnosti)

- b) Orgány státní správy na úseku sociálních služeb :
  - Ministerstvo práce a sociálních věcí
  - Krajské úřady
  - Obecní úřady s rozšířenou působností
  - Úřady práce

- c) Orgány státní správy na úseku pomoci v hmotné nouzi
  - Ministerstvo práce a sociálních věcí
  - Krajské úřady
  - Obecní úřady s rozšířenou působností
  - Pověřené obecní úřady

2.5 Objekty a subjekty sociální pomoci

Objekty sociální politiky jsou ti, kterým je sociální politika určena. Wildmannová tím rozumí všechny obyvatele, jakožto jednotlivce nebo skupiny osob. Subjekty sociální pomoci jsou ti, kteří mají zájem, vůli, schopnosti, předpoklady, možnosti a prostředky k účinné sociální pomoci. Subjekty lze strukturovat do sféry státní či nestátní. Významným subjektem, který hraje klíčovou roli, je stát.¹¹

Subjekty sociální pomoci lze rozdělit na subjekty povinné a oprávněné.

---

¹¹ Srov. WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*, s. 17.

a) Povinné subjekty

- Stát
- Orgány státní správy a místní samosprávy
- MPSV – úloha dozorčích orgánů
- Obce s rozšířenou působností
- Pověřené obce a obce – zřizovatelé služeb a poskytovatelé dávek
- Nestátní subjekty vykonávající sociální pomoc

b) Oprávněné subjekty

- Rodiny a děti
- Osoby těžce zdravotně postižené
- Staří občané
- Občané vyžadující zvláštní pomoc

2.6 Vymezení některých pojmů

Sociální vyloučení – jedná se o opak sociálního začlenění, tedy člověk se částečně nebo zcela distancuje sociálního života vinou překážek, jež se v jeho životě objeví. Sociální vyloučení můžeme definovat jako: „*Směs multidimenzionálních a vzájemně upevňujících se procesů deprivace spojených s rozkladem sociálních podmínek, které vedou k izolaci jedinců a skupin od hlavního proudu příležitostí, které společnost nabízí.*“¹² Sociální vyloučení zahrnuje aspekt chudoby, nezaměstnanosti, špatného zdraví, nezpůsobilosti atd. Sociálně vyloučení lidé jsou vnímáni jako nejnerovnoprávnější část lidské populace.

---

¹² Sociální vyloučení In *Sborník teoretických konceptů k problematice násilí na pracovišti ve zdravotnictví a sociálních službách*, s. 38.

Sociální začlenění – nazýváme proces fungující na principu začleňování člověka zpět do společnosti na základě jeho osobních schopností, dovedností a charakterových vlastností, na základě umožnění vzdělání a přístupu k informacím, snahou o pomoc při hledání zaměstnání a při začlenění do kulturního a společenského života.

Hmotná nouze – pojem, který nabyl účinnosti od 1.7.2007 a navazuje na dosavadní dávky sociální pomoci náležející dle zákona 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti.

Okruh společně posuzovaných osob – skupina osob žijících ve společné domácnosti a podílejících se na společné úhradě nákladů na domácnost. Společně se vždy posuzují manželé, rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, dále rodiče s nezletilými dětmi, které nejsou nezaopatřené. Rodiče a zletilé děti se posuzují společně, jestliže zletilé děti užívají společně s rodiči byt a nejsou společně posuzovány s jinou osobou nebo manželem, se kterou společně bydlí (např. druhem nebo družkou).¹³

2.6.1 Minimální příjem

Minimální příjem patří do kategorie základních nárokových dávek, které jsou garantovány sociálním státem. Každý jedinec má teoreticky od narození nárok na příjem odpovídající jeho základním potřebám. Výše příjmu odpovídá definici chudoby, formulovanou v roce 1984 Radou Evropského společenství takto:¹⁴ „*Chudí jsou lidé, domácnosti a skupiny osob, kteří disponují tak malým objemem materiálních, kulturních a sociálních prostředků, že jsou vyloučeni ze způsobu života, který je v členské zemi, ve které žijí, přijatelná jako minimum.*“¹⁵ Životní minimum se tak stává základním jednotícím prvkem záchranné sociální sítě.

---

¹³ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.

¹⁴ Srov. BŘESKÁ, N.VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*, s. 18.

¹⁵ ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*. Praha: Karolinum, 2004, s. 102.

Právo na lidsky důstojný život zaručují občanům mezinárodní dokumenty, které přijaly státy, jichž jsou občany. Takovýmto dokumentem je i Evropská sociální charta (dále jen ESCH), která zakotvuje právo na sociální a zdravotní pomoc a právo využívat služeb sociální péče. Dále stanovuje povinnost zajistit osobě, která nemá prostředky v přiměřené míře a není schopna si tyto prostředky vlastními silami zabezpečit, právo přiměřené pomoci.

Důležitým dokumentem v této oblasti je pro Českou republiku Listina základních práv a svobod, která v článku 30 přiznává: „*Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.*“¹⁶

2.6.2 Životní minimum v rámci sociální potřeby

Zákon č. 463/199 Sb. ve znění pozdějších předpisů, stanoví životní minimum jako společensky uznanou minimální hranici příjmů občana, pod níž nastává stav jeho hmotné nouze.¹⁷ Za životní minimum občana nebo občanů, jejichž příjmy se posuzují společně, se považuje úhrn částek stanovených tímto zákonem k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a nezbytných nákladů na domácnost.

Životní minimum se skládá ze dvou částí.

a) částky, které se vztahují k potřebám jednotlivých osob v domácnosti

Mezi tyto potřeby patří výživa, obuv, ošacení, průmyslové výrobky krátkodobého využití, služby a dále osobní rozvoj zahrnující vzdělání atd.

---

¹⁶ Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod, s. 19.

¹⁷ §1 zák. č. 463/1991 Sb., o životním minimu

Za částku potřebnou k zjištění výživy a ostatních základních osobních potřeb se považuje:

- 1 600,- Kč, jde-li o dítě do 6 let věku,
- 1 780,- Kč, jde-li o dítě od 6 do 10 let věku,
- 2 110,- Kč, jde-li o dítě od 10 do 15 let věku,
- 2 310,- Kč, jde-li o nezaopatřené dítě od 15 do 26 let věku
- 2 190,- Kč u ostatních občanů.

b) částky, které vyjadřují potřebu finančních prostředků nezbytných k úhradě nákladů na domácnost.

Za částku potřebnou k zajištění nezbytných nákladů na domácnost se považuje:

- 1 580,- Kč, jde-li o domácnost,
- 2 060,- Kč, jde-li o domácnost 2 osob,
- 2 560,- Kč, žijí-li v domácnosti tři nebo čtyři osoby
- 2 870,- Kč, žije-li v domácnosti pět nebo více osob.¹⁸

Sociální potřebnost je v právu sociálního zabezpečení institutem v oblasti sociální péče, upravující zákon č. 482/1991. Sb. Obligatorní dávky jsou poskytovány oprávněné osobě, která si z vážných důvodů uvedených v zákoně nemůže zvýšit příjem, zejména vlastní prací. Podmínka sociální potřebnosti je posuzována orgány státní správy, a to u všech členů domácnosti společně. Zvýšení příjmu se rozumí zvýšení příjmů nejen vlastní prací, ale využitím všech sociálních a majetkových poměrů. Jestliže zdravotní stav občana vyžaduje podle doporučení zvýšení náklady na dietní stravování, částka k zajištění výživy se při posuzování sociální potřebnosti zvyšuje o 600,- Kč měsíčně.

---

¹⁸ Zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu

Při rozhodování o výši peněžité nebo věcné dávky se přihlíží k částkám životního minima, ke skutečným odůvodněným nákladům na zabezpečení výživy a ostatních základních potřeb a nezbytných nákladům na domácnost.¹⁹

Sociální potřebnost je institutem, který v oblasti sociální pomoci reaguje bezpodmínečně na potřeby občana, které jsou skutečné a rozhodným činitelem pro nárokování dávky není pouhé splnění podmínek jako v jiných oblastech sociální péče.

2.6.3 Životní minimum

Životním minimem se rozumí soubor statků a služeb, který umožňuje jedinci, rodině nebo domácnosti uspokojovat potřeby v rozsahu, jaký společnost v dané době uznává za minimálně nezbytný. Oficiální životní minimum (obecněji oficiální hranice chudoby) jsou státními orgány stanovená nebo uznávaná příjmová minima a jsou ochranou proti sociálnímu a hmotnému strádání občanů.²⁰

Existují dva základní způsoby právní úpravy životního minima. První spočívá ve stanovení životního minima obecně závazným právním předpisem (to znamená zákon, dekret, nařízení apod.). Tento typ se uplatňuje v České republice, dále pak např. na Slovensku. Druhý způsob je založen na tom, že pověřené státní orgány vyhlásí hodnoty životního minima. Tento způsob je uplatňován např. v Kanadě, USA.²¹

Určení výše životního minima, ale i dalších dávek od životního minima je velice problematické, tzn. že vyvstává problém těžko rozpoznatelné hranice mezi dávkami, které jsou sociálně nezbytné a štedrostí společnosti. Jak již bylo řečeno, základním cílem sociální pomoci je však poskytnout sociální ochranu lidem, kteří nemají dostatečné zdroje a to především pomocí dávek garantující příjem na úrovni společensky uznaného minima.

---

¹⁹ Srov. Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti

²⁰ Srov. BŘESKÁ, N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*, s. 19.

²¹ Srov. ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*, s. 104.

Částky životního minima jsou stanoveny v několika výších podle věku posuzovaných osob a dle toho, zda se jedná o zaopatřené nebo nezaopatřené děti do věku 26 let.

Nově je stanoveno samostatnou vyšší částkou životní minimum jednotlivce a dále je odlišnou částkou stanoveno životní minimum osoby posuzované jako první v pořadí, oproti osobám posuzovaným ve druhém a následujícím pořadí. Částka životního minima jednotlivce stanovená v zákoně č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, činí 3 126,- Kč. Částka životního minima osoby, která je posuzována jako první v pořadí činí měsíčně 2 880,-Kč. Částka životního minima osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, činí měsíčně :

2 600,- Kč u osoby od 15 let, která není nezaopatřená

2 250,- Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let

1 960,- Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let

1 600,- Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let.²²

Pokud se zjišťuje životní minimum společně posuzovaných osob, stanoví se jako úhrn částek životního minima všech těchto osob.

2.6.4 Existenční minimum

„Existenční minimum je chápáno jako souhrn statků a služeb, bez jejichž uspokojení by došlo k ohrožení života i zdraví občana.“²³, jak uvádí Arnoldová. Existenční minimum tvoří a částkou živobytí v české legislativě a sociální práci podstatnou změnu. Existenční minimum je minimální hranice příjmů, která je považována za nezbytnou pro zajištění výživy a ostatních základních potřeb na úrovni umožňující přežití.²⁴

---

²² Srov. zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

²³ ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*, s. 107.

²⁴ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Hlavní využití existenčního minima, obdobně jako životního minima, je východiskem při výpočtu dávky příspěvku na živobytí, upravené zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

V souvislosti s životním a existenčním minimem je nutné zmínit částku živobytí. Jde o institut, který umožňuje nastavit výši dávky tak, aby bylo možné zohlednit aktivní nebo neaktivní snahu příjemců dávek příspěvku na živobytí, tzn. řešit situaci hmotné nouze, upravené v zákoně 111/2006.²⁵

V zákoně č. 110/2006 Sb. je rovněž obsažen způsob, který směřuje k posouzení, zda příjmy osob dosahují částek životního nebo existenčního minima. Vlastní způsob pomoci však zákon neformuluje. Životního a existenčního minima využívá zejména systém dávek v hmotné nouzi, upravený zákonem č. 111/2006 Sb., a dále systém dávek státní sociální podpory.

2.6.5 Živobytí osoby

Pro stanovení částky živobytí je základním parametrem životní a existenční minimum. Pro nezaopatřené dítě je částkou živobytí jeho životní minimum. Pro osobu, u které se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, uvedené v § 11 odst. 3 zák. č. 111/2006 Sb., činí částku živobytí existenční minimum + polovina částky rozdílu mezi životním a existenčním minimem, popřípadě zvýšená o další částky definované zákonem o hmotné nouzi.

V pozměňovacím návrhu Páralové, který nabývá účinností od 1.1.2010 a byl schválen, dochází ke změně: „U osob, u kterých se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací s výjimkou nezaopatřených dětí a osob, které jsou invalidní ve třetím stupni, ale nemají nárok na invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, částku existenčního minima zvýšenou o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem, popř. zvýšenou o částky uvedené v § 26 až § 29 zák. č. 111/2006 Sb.“²⁶

---

²⁵ Srov. BŘESKÁ, N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*, s. 19.

²⁶ NIEDERLE, P. *Zákon o životním a existenčním minimu a zákon o pomoci v hmotné nouzi*, s. 2.

3 CHARAKTERISTIKA SOCIÁLNÍ POMOCI V ČR

Sociální pomoc a podpora vznikla jako systém pro chudé založený na všeobecnosti. Na základě vývoje hospodářství a vzrůstající dlouhodobé nezaměstnanosti byly státy nuceny zabývat se změnou v systému sociální ochrany. Nové pojetí je založeno na aktivním zapojení občana této pomoci a odpovědností nejen za sebe, ale i za svou rodinu. Tomeš uvádí, že by měl stát usilovat o to, aby sociální pomoc zůstala pouze doplňkem v sociálním zabezpečení, aby občan řešil spektrum svých sociálních problémů vlastními silami.²⁷

Výše dávek je v systému sociální pomoci odvozena od částky životního a existenčního minima. U osoby v hmotné nouzi je odvozeno od částky živobytí. V následujících kapitolách se tedy budu věnovat již výše zmiňované osobě v hmotné nouzi.

3.1 Štědrost systému sociální pomoci

V českém sociálním systému je výše dávek odvozena od částky životního a existenčního minima. U osoby v hmotné nouzi se jedná o částku živobytí. Výše dávek se odvíjí od indikátorů, jakožto věk, počet členů v domácnosti (společně posuzované osoby), evidence na pracovním úřadě, odůvodněné náklady na bydlení, zdravotní stav, studium, nutnost diet, apod. Dávky jsou určeny pro všechny lidi, jejichž příjmy a příjmy společně posuzovaných osob nedosahují částky živobytí a tito lidé si nemohou zvýšit příjem vlastním přičiněním z vážných důvodů.

---

²⁷ Srov. TOMEŠ, I. *Teorie a mezinárodní zkušenost*, s. 27.

3.1.1 Štědlost systému pohledem sociálních pracovníků

V České republice platí, ale i v ostatních postkomunistických zemích a zavedených demokraciích platí, že zásadní význam pro společenskou stabilitu mají občané. S institucionalizací a profesionalizací sociální práce v ní beze sporu roste byrokracie. Přítomnost byrokracie pak slouží klientům i sociálním pracovníkům.²⁸ V praxi to znamená, že se mnou bude jednáno jako s kterýmkoli z klientů, a to podle stanovených pravidel s malou mírou zásahů. Byrokracie pak chrání samotné sociální pracovníky před nespokojenými klienty z pohledu jejich práv, ale i povinností.²⁹

Z vlastní zkušenosti vím, že většina sociálních pracovníků potřebuje k výkonu rozhodnutí lidský příběh a k tomu prostor pro interpretaci a to ve vzájemném souladu se zákonnými předpisy.

Z pohledu sociálních pracovníků je současný systém stále dostatečně štedrý. Tato skutečnost je způsobena především novým způsobem společně posuzovaných osob. Z pohledu celkových příjmů jsou na tom jednotlivé typy domácností přibližně na stejné úrovni, jako v období dávek sociální potřeby. Díky možnosti poskytování dávek mimořádné okamžité pomoci je tímto ochranná funkce sociálního systému dostatečně štedrá.

3.2 Rodinná solidarita

V rámci štedrosti systému zaujímá klíčovou roli rodinná solidarita. Zásadním problémem je, kdo potřeby určuje. Solidaritu lze chápat jako: „*Vztah mezi navzájem rovnými, kteří dobrovolně kooperují, neboť je spojuje společný zájem, který mívá často podobu boje proti společnému nepříteli.*“³⁰

---

²⁸ Srov. MATĚJŮ, P.; VLACHOVÁ, K. *Nerovnost, spravedlnost, politika*, s. 191-193.

²⁹ ZITA, J. Binární imaginace sociální práce. In *Sociální práce – společenská zakázka a naše odpovědnost*, 82-83.

³⁰ ČABANOVÁ, B. *Sociální spravedlnost a solidarita* In Sborník teoretických konceptů k problematice násilí na pracovišti ve zdravotnictví a sociálních službách, s. 23.

Význam rodinné solidarity v nastavení českého systému dávek prudce stoupá. V případě více osob žijících ve společné domácnosti a společně se podílejících na úhradě nákladů, posuzují se tyto osoby společně. Zákon umožňuje výjimky, kdy osoby nejsou posuzovány společně, a to na základě prohlášení, které učiní na příslušném úřadě, a dále jsou posuzovány odděleně. V současné době trvá vzájemná vyživovací povinnost, znamená to, že se v první řadě občan obrací na rodinu, dále přichází na pomoc stát.³¹

3.3 Dávky a služby sociální pomoci v ČR

Ke dni 1.1.2007 nabyl účinnosti zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi a došlo tak k řadě změn v původní oblasti dávek sociální péče. Zákon o pomoci v hmotné nouzi zrušil ke stejnému datu zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů, i když první práce na návrzích nových zákonů systému sociální pomoci byly zahájeny již v roce 1994. Zákon o sociálních službách byl přijat v roce 2006 a přinesl mnoho pozitiv do systému sociální péče.³²

3.3.1 Druhy dávek sociální pomoci

- a) Dávky sociální pomoci pro zdravotně postižené občany dle vyhlášky č. 182/1991 Sb., upravující zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení
- b) Příspěvek na péči upravený zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- c) Dávky pomoci v hmotné nouzi upravené zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

---

³¹ Srov. KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*, s. 91-94.

³² Srov. MATOUŠEK, O. *Sociální služby*, s. 37-39.

3.3.2 Změny v systému sociální pomoci

a) Konstrukce životního minima jednotlivce – jedná se o jednosložkovou konstrukci, která vymezuje pouze náklady nezbytné na zabezpečení a výživy a ostatních základních potřeb. Částka na domácnost, jejíž výše je odstupňována podle počtu osob tvořících domácnost, se do životního minima jednotlivce v novém systému nezapočítává.³³

b) Stanovení výše částek životního minima společně posuzovaných osob – částky životního minima jsou u osob stejné věkové kategorie odstupňovány dle pořadí. Odstupňováním je zde míněna hranice 15 let dítěte, které není nezaopatřeným dítětem.

c) Institut existenčního minima – je novinkou v české legislativě a zaujímá nezastupitelnou roli. Jedná se o minimální hranici příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních potřeb na úrovni zajišťující přežití.³⁴

d) Částka živobytí – je institutem, který umožňuje nastavit výši dávek tak, aby bylo možné zohlednit aktivní či neaktivní snahu příjemce dávky účelně řešit situaci hmotné nouze, ve které se nachází. Základními parametry pro stanovení částky živobytí je existenční minimum jako výchozí hranice a životní minimum jako horní hranice pro stanovení určitých navýšení. Možná navýšení částky živobytí spočívají ve snaze o zvýšení příjmu vlastní prací příjemce dávky, hodnocení využití majetku, uplatnění nároků a pohledávek, z důvodu dietního stravování, zvýšení u osoby hledající zaměstnání. Částka živobytí může činit až částku životního minima.³⁵

---

³³ Srov. BŘESKÁ, N. *Dávky sociální péče*, s. 172.

³⁴ Zákon. č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

³⁵ Metodický pokyn 2/2006, MPSV

e) Započítávání příjmu – příjem občana se zde myslí příjem vyplacený v předcházejících třech měsících před podáním žádosti o dávku. Doba posuzování uvedená v §1 odst. 7 zák. č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti byla zkrácena o tři měsíce. Příjem osob, popř. společně posuzovaných osob není započítáván v plné výši, ale jak uvádí §9 zákona o pomoci v hmotné nouzi, pouze procentuálním poměrem. Čistý příjem z výdělečné činnosti a funkčních požitků je započítáván ve výši 70% uvedeného příjmu. Ve výši 80% jsou započítány dávky nemocenského pojištění a podpora při nezaměstnanosti a rekvalifikaci. V plné výši jsou započítány ostatní příjmy.³⁶

f) Zvýšené náklady související s hledáním zaměstnání – částkou 300,- Kč u osoby, která pravidelně prokazuje zvýšené náklady spojené s hledáním zaměstnání. Jedná se zejména o náklady spojené s úhradou za dopravu, telefon, korespondenci se zaměstnavateli.

g) Aktivizační plány – součástí sociální práce s osobami pobírajícími dávky, které dlouhodobě setrvávají ve stavu hmotné nouze a potřebují odborné vedení při řešení jejich stávající situace. Zákon o pomoci v hmotné nouzi ukládá povinnost dle § 19 zák. č. 111/2006 Sb., vypracovat plán aktivit osobě, která je příjemcem příspěvku na živobytí déle než šest měsíců. Aktivity se týkají možnosti zvýšení příjmu využitím majetku osoby, zejména však v oblasti hledání zaměstnání. V novele zákona byl aktivizační plán ze zákona č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, vypuštěn.

h) Valorizace – úpravy částek životního a existenčního minima a tím navazující dávky nelze zvyšovat často. Vláda s účinností od 1.1.2008 nemá povinnost zvýšit částky v pravidelném termínu, ale v § 9 zák. č. 110/2006 Sb., má možnost, nikoli má povinnost, zvýšit částky, jestliže index spotřebitelských cen výživy a ostatních základních potřeb vzroste v rozhodném období alespoň o 5%.

---

³⁶ Srov. §9 zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

I) Program individuálního motivačního postupu – sestavuje sociální kurátor a uzavírá se kontrakt s osobami, které jsou propuštěny z výkonu trestu, jsou po ukončení léčby chronických závislostí, popřípadě jsou propuštěny z ústavní výchovy či pěstounské péče po dosažení zletilosti. Jedná se i o osoby bez přístřeší. Hlavním cílem postupu je předcházení sociálnímu vyloučení těchto ohrožených osob. Od 1.1.2009 zrušen.

j) Odejmutí povinnosti platby regulačních poplatků – příjemce příspěvku na živobytí, popř. společně posuzované osoby s příjemcem dávky mají nárok na vystavení potvrzení příslušným orgánem pomoci v hmotné nouzi o sejmutí povinnosti platby regulačních poplatků u lékaře.

k) Institut veřejné služby - vedle veřejně prospěšných prací organizovaných obcemi v součinnosti s úřadem práce, lze na základě smlouvy uzavřené mezi obcí a osobou v hmotné nouzi zabezpečovat pomoc v záležitostech, které přinesou užitek obci i osobám dlouhodobě setrvávajícím ve stavu hmotné nouze. Platnost od 1.7.2009.

3.4 Vývoj částek životního minima

První významnou změnou v novém systému sociální pomoci byla změna konstrukce životního minima, které je nově jednosložkové a vymezuje pouze nezbytné náklady na živobytí a ostatní základní osobní potřeby. Životní minimum dle předchozí právní úpravy bylo dvousložkové (týká se zák. 463/1991 Sb., o životním minimu) a obsahovalo složku k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a dále složku k zajištění nezbytných nákladů na provoz domácnosti. Podstatnou změnou v konstrukci životního minima je i stanovení částek společně posuzovaných osob. Nová právní úprava částek je odstupňována na základě věkového pořadí osob (viz tabulka č. 1 a 2, které ukazují vývoj částek životního minima).

Tabulka č. 1:

Vývoj částek životního minima (v Kč) v období od roku 1996 do roku 2006

Osoba, domácnost	od 1.1. 1996	od 1.10. 1996	od 1.7. 1997	od 1.4. 1998	od 1.4. 2000	od 1.10. 2001	od 1.1. 2005	od 1.1. 2006
Částka k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb								
Děti do 6 let	1 320	1 410	1 480	1 560	1 600	1 690	1 720	1 750
od 6 do 10 let	1 460	1 560	1 640	1 730	1 780	1 890	1 920	1 950
od 10 do 15 let	1 730	1 850	1 940	2 050	2 110	2 230	2 270	2 310
od 15 do 26 let								
(nezaopatř.)	1 900	2 030	2 130	2 250	2 310	2 450	2 490	2 530
Ostatní občané	1 800	1 920	2 020	2 130	2 190	2 320	2 360	2 400
Částka k zajištění nezbytných nákladů na domácnost								
Domácnost								
s 1 osobou	860	970	1 020	1 300	1 580	1 780	1 940	2 020
se 2 osobami	1 130	1 270	1 330	1 700	2 060	2 320	2 530	2 630
se 3 nebo 4 osobami	1 400	1 570	1 650	2 110	2 560	2 880	3 140	3 260
s 5 nebo více osobami	1 580	1 770	1 860	2 370	2 870	3 230	3 520	3 660

Zdroj: MPSV

Tabulka č. 2:

Životní minimum od 1.1.2007

<i>Jednotlivec</i>	3 126 Kč
První dospělá osoba v domácnosti	2 880 Kč
Každá další dospělá osoba	2 600 Kč
<i>Nezaopatřené dítě</i>	
do 6 let	1 600 Kč
6 až 15 let	1 960 Kč
15 až 26 let	2 250 Kč

Zdroj: zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

3.5 Pomoc v hmotné nouzi ve světle praxe

Původní stav

Částka živobytí osoby se zvyšovala o 600,-Kč u osoby, která byla podle vyjádření úřadu práce osobou, která vyžadovala péči při zprostředkování zaměstnání, po roce nepřetržitého vedení v evidenci uchazečů a po roce současného pobírání příspěvku na živobytí.

Změny od 1.ledna 2008

- Zpřísnily se podmínky pro osoby, které byly příjemci dávky pomoci v hmotné nouzi, jsou dlouhodobě nezaměstnanými a jejich aktivita ke zvýšení příjmu vlastní prací je žádná nebo velice nízká
- Navrhuje se při stanovování výše vycházet z existenčního minima osoby, tzn. na úrovni umožňující přežití.
- Zohledněno je postavení osob, které mají na trhu práce ztížené postavení, proto se úprava nevztahuje na osoby uvedené v §11 odst. 3 zák. č. 111/2006 (osoby starší 65 let, poživatelé starobního důchodu, osoby plně invalidní, nezaopatřené děti, osoba v dočasné pracovní neschopnosti). Jak uvádí Niederle v Metodickém pokynu č. 4/2008 k upřesnění postupů orgánů pomoci v hmotné nouzi, jde i o osoby pobírající peněžité dávky nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo u osoby pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III, nebo IV.³⁷

*Změny od 1.ledna 2009*³⁸

- Zrušení Aktivizačního plánu a Programu individuálního motivačního postupu (příjemci příspěvku jsou však nadále povinni projevovat snahu o zvýšení příjmu vlastní prací).

---

³⁷ Metodický pokyn 4/2008, MPSV

³⁸ Srov. Metodický pokyn 7/2008, MPSV, s. 5

- Nové stanovení částek živobytí osoby a částek společně posuzovaných osob platné od 1.7.2009 – u nezaopatřených dětí činí částka živobytí jejich životní minimum. U osob, u kterých se nezkoumá snaha o zvýšení příjmu, činí vždy částku existenčního minima zvýšenou o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem a existenčním minimem. Třetí skupinu tvoří osoby, které na výzvu orgánu v hmotné nouzi nepředložily ve stanovené lhůtě individuální akční plán, vypracovaný úřadem práce. U těchto osob je částka živobytí stanovena ve výši existenčního minima. Osobám vykonávajícím veřejnou službu alespoň v rozsahu 30 hodin v kalendářním měsíci byla stanovena částka živobytí částkou existenčního minima, popřípadě zvýšenou o částky uvedené v §§ 25 až 30 zákona.
- Osoby, které nejsou nezaopatřenými dětmi a ani nepatří mezi osoby, u nichž se nezkoumá snaha o zvýšení příjmu vlastní prací, a tyto osoby dluží na výživném pro nezletilé dítě částku vyšší než trojnásobek měsíční splátky stanovené rozhodnutím soudu, nebo vyšší částku, která by připadla na tři měsíce, činí částka živobytí částku existenčního minima.

Proč byla nutná změna

Možnost zvýšení dávky pomoci v hmotné nouzi po 12 měsících byla charakteru spíše demotivujícího, uchazeče o zaměstnání nabádala, aby bez práce setrvali déle. Zároveň zaváněla diskriminací vůči těm, kteří byli dlouhodobě v hmotné nouzi, avšak dávku jim nešlo zvýšit, neboť nemohli být vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Od navrhovaných opatření se očekávala větší motivace lidí k získávání příjmů a zabezpečování svých potřeb vlastní prací.

Do české praxe sociální oblasti bylo životní minimum zavedeno v roce 1991 zákonem o životním minimu. Životní potřeby občanů byly zajišťovány především příjmy z výdělečné činnosti a dávkami sociálního zabezpečení, popř. jinými dávkami garantované státem.

Pokud příjmy občana nedosahovaly částek životního minima a občan si je nemohl zvýšit z důvodů stanových zákonem, byla mu poskytnuta pomoc a byl tímto považován za sociálně potřebného.³⁹

Paradoxem se nastala skutečnost u rodin s dětmi. Pokud započal výdělečnou činnost pouze jeden z rodičů, příjem celé rodiny mnohdy zůstával na stejné úrovni jako při pobírání dávek. Dávky byly poskytovány na základě podmínky evidence na pracovním úřadě, avšak ochota nastoupit do zaměstnání nebyla ve větším rozsahu prověřována. Příjemci dávek raději zůstávali v systému sociální pomoci, pobírali dávky a přívýdělky z šedé ekonomiky byly promlčeny.

3.5.1 Dávky hmotné nouze

Nový zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi dávkami pomoci v hmotné nouzi. Poskytnutí dávek je vázáno na posouzení konkrétní situace osoby podle zákonem stanovených podmínek pro poskytnutí dávek. Náklady na dávky jsou hrazeny státem.

Dle zákona jsou poskytovány dvě základní dávky řešící okruh situací, které byly řešeny zákonem o sociální potřebnosti, a to příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Dávka souhrnně označená jako mimořádná okamžitá pomoc je poskytována několika odlišným okruhům osob, je dávkou fakultativní, nárokovou je z dávek poskytována pouze jedna, ostatní závisí poskytnutí na uvážení příslušného správního orgánu.

***Příspěvek na živobytí** – nárok na příspěvek má osoba, jestliže: „Příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů.“⁴⁰*

---

³⁹ Srov. zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti

⁴⁰ §21 odst. 1 zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Základním rozhodným obdobím pro výpočet výše příspěvku je období tří kalendářních měsíců přecházející podání žádosti.

Doplatek na bydlení – nárok na doplatek má osoba, jestliže: „*Vlastník nebo nájemce bytu, který užívá byt, byl po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení jeho příjem nižší než částka živobytí osoby nebo příjem společně posuzovaných osob nižší než částka živobytí společně posuzovaných osob.*“⁴¹ Doplatek na bydlení lze poskytnout tehdy, jestliže osoba užívá byt, jehož je nájemcem nebo vlastníkem v obci, v níž je hlášena k trvalému pobytu.

Podmínkou získání nároku je přiznání dávky příspěvku na živobytí a dále příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory. Zákon zde ukládá i výjimku, jestliže se jedná o případ hodný zvláštního zřetele.

Mimořádná okamžitá pomoc⁴² – zákon umožňuje poskytování věcné či peněžité pomoci jednotlivcům v pěti situacích. Jedná se o situace:

- Z důvodu ohrožení zdraví
- Z důvodu vážné mimořádné události
- K úhradě jednorázového výdaje
- Na úhradu nákladů spojených s pořízením nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby nebo souvisejícím se zájmovou činností nezaopatřeného dítěte
- Z důvodu ohrožení sociálním vyloučením

---

⁴¹ BŘESKÁ, N. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*, s. 71.

⁴² §36 odst. 1 zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

3.5.2 Kazuistiky:

Kazuistika č. 1

Muž, 31 let, svobodný, bezdětný. Základní vzdělání. Od března 2001 evidován na úřadu práce.. Jedná se o bezdomovce, v případě ubytování neustálé porušování provozního řádu, opakovaná následovná vyloučení. Zdržuje se v rozpadlých neobydlených domech. Neprojevil snahu související s hledáním zaměstnání. Postupem času závislost na alkoholu.

Dávky sociální péče	Sociální potřebnost	Náklady na bydlení v rámci dávků sociální péče	Celkem
	2.400,- Kč	0,- Kč	2.400,- Kč
Dávky pomoci v hmotné nouzi	Příspěvek na živobytí	Doplatek na bydlení	Celkem
	2.905,- Kč	0,- Kč	2.905,- Kč

V tomto případě došlo se změnou zákona ke zvýšení dávky o 21%. Částky 3 126,-Kč nebylo dosaženo, neboť příjemce příspěvku neprokazoval odůvodněné náklady s hledáním zaměstnání. Doplatek na bydlení nebyl přiznán ani z důvodu případu hodného zvláštního zřetele, neboť jedinec nemůže prokázat náklady spojené s bydlením. V současné době je stále příjemcem dávek pomoci v hmotné nouzi, snaha související s hledáním zaměstnání nebyla projevena.

Kazuistika č. 2

Muž, 56 let, svobodný, bezdětný, částečný invalidní důchod. Základní vzdělání. Od listopadu 2001 evidován na úřadu práce. Jedná se o asociálního jedince, který se krátkodobě s nepravidelností zdržuje po ubytovnách.

Dávky sociální péče	Sociální potřebnost	Náklady na bydlení v rámci sociální péče	Příjem	Celkem
	2.400,- Kč (+600,-Kč dieta)	2.790,- Kč	3.400,- Kč	5.790,- Kč
Dávky pomoci v hmotné nouzi	Příspěvek na živobytí	Doplatek na bydlení	Celkem	Celkem
	0,- Kč	2.790,- Kč	3.400,- Kč	2.790,- Kč

V tomto případě došlo k výraznému snížení dávky - došlo k odejmutí příspěvku na živobytí z důvodu vyšších příjmů. Přiznání doplatku na bydlení je vázáno na příspěvek na bydlení od státní sociální podpory (dále jen SSP). Vzhledem k tomu, že se jedná o nepravidelné ubytování v zařízení typu ubytovny, nevzniká zde nárok na příspěvek na bydlení. Orgán pomoci v hmotné nouzi však může rozhodnout, že se jedná o osobu hodnou zvláštního zřetele, a v tomto případě lze poskytnout doplatek na bydlení bez ohledu na přiznání nároku od SSP. Částka se poskytne v plné výši nákladů na ubytování.

Kazuistika č. 3

Muž, 39 let, svobodný, bezdětný. V místě trvalého bydliště se nemůže zdržovat. Bylo mu zajištěno ubytování v hotelovém areálu. Absolvent osmi tříd základní školy. Veden na úřadu práce od ledna 2003. Od roku 2004 opětovně splněna podmínka sociální potřebnosti, ubytován v místě trvalého bydliště. Změna částky nájemného. V lednu 2008 sankční vyřazení z úřadu práce. Před ani po vyřazení jedinec neprojevoval zájem o hledání zaměstnání.

Dávky sociální péče k 12/2006	Sociální potřebnost	Náklady na bydlení v rámci dávky sociální péče	Příjem	Celkem	Vyplaceno
	2.400,-Kč	4.805,- Kč	0,- Kč	7.205,-Kč	7.205,- Kč
Dávky pomoci v hmotné nouzi	Příspěvek na živobytí	Doplatek na bydlení	Příjem	Celkem	
	2.905,-Kč	3.255,- Kč	0,- Kč	6.160,- Kč	0,- Kč

V případě uvedeného příjemce dávky došlo k úplnému odejmutí příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení vzhledem k jeho sankčnímu vyřazení z úřadu práce. Podmínkou osoby v hmotné nouzi je evidence na úřadu práce, popř. pracovní či obdobný poměr. Pokud by nadále setrval v evidenci úřadu práce, nárok na dávku příspěvek na živobytí by vznikl ve výši 2 905,- kde by nebyla započítána snaha o zvýšení prostředků vlastním přičiněním. Doplatek na bydlení by byl hrazen v plné výši nájemného z důvodu případu hodného zvláštního zřetele. V současné době jedinec bez prostředků ze strany státu, prostředky na obživu získává od zaměstnavatelů z prací sjednaných beze smlouvy.

Kazuistika č. 4

Žena, 34 let, rozvedená, bezdětná, bydlí v nájemním bytě 3+kk společně s matkou, která je v pracovním poměru. Vyšší odborné vzdělání. Od září 2006 v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Dávky sociální péče	Sociální potřebnost	Náklady na bydlení v rámci dávky sociální péče	Celkem
	2.400,- Kč	2.020,- Kč	4.420,- Kč
Dávky pomoci v hmotné nouzi	Příspěvek na živobytí	Doplatek na bydlení	Celkem
	0,- Kč	0,- Kč	0,- Kč

Po přehodnocení na nový systém byla dávka žadatelce odejmuta. Do konce roku 2006 byla osoba posuzována samostatně, pouze náklady spojené s bydlením byly v poměrné částce zohledněny. Dle zákona 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu jsou společně posuzováni rodiče spolu s jejich zletilými dětmi, pokud tyto osoby nejsou posuzovány v jiném okruhu společně posuzovaných osob. Vzhledem k tomu, že žadatel i společně posuzované osoby dokládají příjmy za uplynulé 3 měsíce, příjmy převýšily částku živobytí a nárok na příspěvek na živobytí v tomto případě nevznikl. Žadatelka se stává závislou na příjmech matky, což zvyšuje snahu o přijetí i méně placeného zaměstnání.

Kazuistika č. 5

Žena, 30 let, rozvedená, s jedním dítětem ve věku 9 let. Ukončené střední vzdělání s maturitou. Vedená na úřadu práce, bez podpory při nezaměstnanosti a rekvalifikaci. Společně se synem bydlí v nájemném bytě. Výživné je placeno s měsíční pravidelností.

Příjmy k 10/2006		Dávky sociální péče k 10/2006		Dávky pomoci v hmotné nouzi		Příjmy SPO k 01/2007	
Sociální příplatek	724,-	Sociální potřebnost	4.150,-	Částka živobytí společně posuz. osob	4.480,-	Sociální příplatek	1.220,-
Přídavek na dítě	560,-	Náklady na bydlení v rámci dávky sociální péče	2.250,-	Odůvodněné náklady na bydlení v rámci hmotné nouze	2.770,-	Přídavek na dítě	576,-
Výživné	800,-					Výživné	800,-
Příspěvek na bydlení	987,-			Doplatek na bydlení	812,-	Příspěvek na bydlení	1.550,-
Příjmy	3.071,-	Výše dávky	3.599,-	Příspěvek na živobytí	2.672,-	Příjmy	4.146,-
Příjem celkem	6.670,-					Příjem celkem	7.630,-

Vzhledem k tomu, že se příjemci příspěvku zvýšil sociální příplatek od státní sociální podpory, který je do příspěvku na živobytí započítán jako započitatelný příjem nejen pro žadatele, ale i společně posuzované osoby, dochází ke změně částky živobytí pro všechny posuzované osoby a s ní i ke změně částky příspěvku na živobytí.

Kazuistika č. 6

Druh a družka, 45 a 37 let, v péči tři děti ve věku 2, 5 a 19 let. Družka pobírá rodičovský příspěvek, druh je 4 měsíce v evidenci úřadu práce bez nároku na podporu v nezaměstnanosti. Společně bydlí v podnájmu (nesplňují tím podmínky pro příspěvek na bydlení od SSP) v bytě 3+1. Vzhledem k tomu, že se jedná o případ zvláštního zřetele, byl jim přiznán doplatek na bydlení.

Příjmy k 12/2006		Dávky sociální péče k 12/2006		Dávky pomoci v hmotné nouzi od 01/2007		Příjmy SPO k 01/2007	
Rodič. příspěvek	3.696,-					Rodič. příspěvek	7.582,-
Sociální příplatek	2.261,-	Sociální potřebnost	10.830,-	Částka živobytí SPO	11.280,-	Sociální příplatek	4.568,-
Přídavek na dítě	560,- 560,- 810,-	Náklady na bydlení v rámci dávky sociální péče	6.000,-	Odůvodněné náklady na bydlení v rámci HN	6.000,-	Přídavek na dítě	576,- 576,- 810,-
Příspěvek na bydlení	0,-			Doplatek na bydlení	1.328,-	Příspěvek na bydlení z dávek SSP	0,-
Příjmy	7.888,-	Výše dávky	8.942,-	Příspěvek na živobytí	1.840,-	Příjmy	14.112,-
Příjem celkem	16.829,-					Příjem celkem	17.280,-

V případě rodiny došlo k markantnímu poklesu dávky: vzhledem k tomu, že se jedná o případ zvláštního zřetele, byl žadateli přiznán doplatek na bydlení i s ohledem na skutečnost, že zde nevznikl nárok na příspěvek na bydlení od státní sociální podpory. K markantnímu poklesu dávky dochází z důvodu vysokých příjmů (rodičovský příspěvek, sociální příplatek, přídavky na dítě), jenž patří mezi započitatelné příjmy.

Kazuistika č. 7

Muž, 54 let, vdovec, žije sám v domě, dlouhodobě v evidenci uchazečů o zaměstnání. Absolvent střední školy zakončené výučním listem. Čeká na vyřízení částečného invalidního důchodu. Nedokládá snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním, zejména vlastní prací. Zdržuje se mimo místo trvalého bydliště, o postoupení spisu do místa pobytu nejeví zájem. Jedinec byl svědky několikrát viděn na stavbě, tvrdí však, že se jednalo o formální návštěvu příbuzného.

	Před sankčním snížením	Po sankčním snížení	Celkový rozdíl
Příspěvek na živobytí	3 126,- Kč	2 905,-	221,- Kč

V případě, že se osoba v hmotné nouzi prokazatelně nesnaží zvýšit si svůj příjem vlastní prací (tzn. že nemá náklady spojené s korespondencí, dopravou, telefonním spojením zaměstnavateli), zákon dává možnost snížit částku živobytí osoby o 20% částky rozdílu mezi životním a existenčním minimem osoby. Jak je vidět, snížení je v tomto případě minimální z důvodu evidence příjemce na úřadu práce. V tomto případě nemůže orgán pomoci v hmotné nouzi ihned zasáhnout, musí čekat na sankční vyřazení jedince z úřadu práce např. pro nesplnění ohlašovací povinnosti. Poté může dávku příjemci odejmout.

Kazuistika č. 8

Žena, 53 let, rozvedená, nedokončené středoškolské vzdělání. Žije s druhem v pronajatém bytě. Po dobu evidence nedokládala snahu o zvýšení příjmu vlastní prací. Nastoupila do zaměstnání na zkrácený úvazek. Druh byl sankčně vyřazen z úřadu práce. Nárok na podporu v nezaměstnanosti nevznikl. Nárok na doplatek na bydlení nemají.

	Výše čisté mzdy v Kč	Výše příspěvku na živobytí	Celkové příjmy
Před nástupem do zaměstnání	0,- Kč	2 905,-	2 905,-
1. měsíc zaměstnání	0,-	2 905,-	2 905,-
2. měsíc zaměstnání	5 572,-	3 126,-	8 698,-
3. měsíc zaměstnání	4 745,-	2 216,-	6 961,-
4. měsíc zaměstnání	5 352,-	1 442,-	6 794,-
5. měsíc zaměstnání	5 347,-	571,-	5 918,-

Na tomto případě lze vidět dvě markantní změny ve vztahu k novému zákonu. I přes skutečnost sdílení společné domácnosti a podílení se na nákladech spojených s užíváním bytu, dochází k vyjmutí druhu z okruhu společně posuzovaných osob - vzhledem k tomu, došlo k sankčnímu vyřazení druhu z evidence úřadu práce, nesplňuje tím podmínku pro osobu v hmotné nouzi.. Druhou změnou je využití in-work bonusu, to znamená, že i když žena pobírá dávku příspěvek na živobytí, může být zaměstnána a dávka jí nebude ihned odejmuta z důvodu vyšších příjmů. Mzda je započítávána ve výši 70% příjmu. Pokud i příjem z výdělečné činnosti nedosahuje částky živobytí, osoba je nadále příjemce příspěvku na živobytí a dokládá s pravidelností potvrzení o výši svého výdělku.

3.5.3 Vývoj výše dávek a počtu příjemců na Vltavotýnsku

	Rok 2006 1.čtvrtletí	Rok 2006- 4. čtvrtletí	Rok 2007 leden	Rok 2008 leden	Rok 2009 leden
Průměrný počet příjemců	114	108	46	57	45
Poskytnuté dávký celkem	262	264	49	60	45
Vyplaceno celkem v Kč	1 049 291,-	924 269,-	152 145,-	177 585,-	116 120,-
Průměrná dávka v Kč	4 004,-	3 501,-	3 105,-	2 595,-	2 580,-

Zdroj: databáze PORS a databáze OKsystem

3.5.4 Shrnutí

Sociální pomoc má od svého počátku charakter pomoci pro chudé. Současné pojetí sociální pomoci je založeno na důrazu aktivní snahy příjemce pomoci, resp. příjemce dávek pomoci v hmotné nouzi. Z uvedených kazuistik a závěrečného porovnání vývoje počtu dávek a evidovaných vltavotýnských klientů je na první pohled patrná změna, kterou s sebou přinesl zákon č. 111/2006, v němž byla snížena štedrost státu vůči příjemcům dávek. Společným jmenovatelem příjemců dávek je nedostatek finančních prostředků pro uspokojení svých základních životních potřeb. Dle mého názoru to souvisí s pastí nezaměstnanosti a pastí chudoby. Chtěla bych zde poukázat na zvážení správního orgánu, resp. sociálního pracovníka u doplatku na bydlení v rámci hmotné nouze. Jestliže se jedná o případ zvláštního zřetele, klient zde dostává pomocnou ruku v bydlení, což bych viděla jako veliké pozitivum pro klienty, negativum pro sociálního pracovníka ve smyslu neúčinnosti ze strany klientů. Na straně jedné stojí lidé, kteří pomoc od státu potřebují, neboť se do současné situace dostali ne vlastním přičiněním, na straně druhé stojí jedinci, kteří využívají štedrosti státu a za podmínek, jako je například počet dětí nebo nízká kvalifikace, mohou dosáhnout lehce na příjmy garantované státem, které považují za pohodlné a velice výhodné. Projev vlastního úsilí o získání zaměstnání u takových lidí chybí. Jedinci, kteří se do pastí chudoby dostali a dlouhodobě v nepříznivé sociální situaci setrvávají, formují svůj život zcela jiným směrem než je pro většinu populace v mezích normy. U těchto jedinců se setkáváme se sociálně patologickými jevy, silnými projevy alkoholismu, ve většině případů nemají pozitivní pohled na svět, ze zmiňovaných kazuistik je patrná nízká kvalifikace, což s sebou nese nízkou prognózu uplatnění se na trhu práce. Společným jmenovatelem vidím i dlouhodobou evidenci na úřadu práce. Dlouhodobá nezaměstnanost se podílí i na psychických vlastnostech jedince. Dlouhodobě nezaměstnaným chybí zdravá sebedůvěra, víra v pozitivní budoucnost a nadále se pohybují v bludném kruhu – žijí ze dne na den, spoléhají na pomocnou ruku státu.

ZÁVĚR

Cílem této práce v rámci teoretické části bylo začlenění sociální pomoci do systému sociálního zabezpečení, vymezení některých pojmů, které s danou problematikou úzce korespondují a soustředit se na změny, které přinesl nový zákon. Na základě podkladů získaných na odboru sociálních věcí Vltavotýnska jsem mohla provést srovnání lidí sociálně potřebných, dále pak nacházejících se v hmotné nouzi a porovnat jejich příjmy podporované státem před rokem 2007 a po očekávané změně, kterou přinesl zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Ze srovnání jasně vyplývá fakt, že skutečnost jednosložkového životního minima, který pokrývá pouze nezbytné náklady na zabezpečení výživy a ostatních základních osobních potřeb, a že náklady na bydlení pokrývá dávka ze systému státní sociální podpory ve formě příspěvku na bydlení, se výrazně promítá v zabezpečení občanů ze strany státu. Co se týče aktivizace, efekt sankčního snížení se zdá být celkem malý a v celkových příjmech osob se moc neprojeví. Jako pozitivní součást změny hodnotím využití in-work bonusu. Každodenní praxe však poukazuje na fakt, že potvrzované a dokládané příjmy se však stávají formální záležitostí pro úřady a příjemci dávek – ať už od orgánu hmotné nouze nebo státní sociální podpory, jsou příjemci zcela jiných příjmů, které by byly pro výplatu dávek velmi zásadní. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že se na celkové situaci příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi promítá nový způsob posuzování v rámci společně posuzovaných osob, tzn. osob zdržujících se ve společné domácnosti. Jedná se zejména o mladé bezdětné osoby po ukončení studia, které jsou bez jakéhokoli příjmu a bez nároku na podporu v nezaměstnanosti. Můžeme tak předpokládat, že pokud zde nefunguje princip rodinné solidarity, jsou nuceni v době co nejkratší do zaměstnání nastoupit, což považují za opatření k včasnému hledání zaměstnání, popř. opatření k přijmutí i méně placené práce. Efekt započítávání poměrné částky příjmu ze zaměstnání nemá tak hluboký dopad, stejně tak podpora občanů hledající si aktivně zaměstnání.

Dle mého názoru se přístup zájemců k hledání, udržení nebo získání nového zaměstnání výrazně nezměnil. Zájemci jsou však pobízeni dokládat svou aktivitu při hledání zaměstnání. Samotná efektivnost však záleží na individuálním přístupu sociálního pracovníka. Ke dni 1.1.2009 vstoupila v účinnost tolik diskutovaná novela zákona č. 111/2006, kde je stěžejním tématem veřejná služba a individuální akční plán vypracovaný úřadem práce. Samotné výsledky však nemohou být v této práci posouzeny, neboť nebude platnosti od července 2009.

Na základě uvedených faktů si netroufám činit závěry, které by vedly k doporučení změny v české legislativě. Spíše bych chtěla apelovat na podporu lidí přijímat i méně placené zaměstnání, nespoléhat se jen na podporu vycházející se strany státu a zvážit důsledky plynoucí z nelegálního jednání vůči pomocné ruce státu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- ARNOLDOVÁ, A. *Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0728.
- BŘESKÁ, N.; VRÁNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*. Ostrava: Anag, 2007. ISBN 978-80-7263-378-4.
- BŘESKÁ, N. *Dávky sociální péče*. Praha: MPSV, 1998. ISBN 80-85529-49-1.
- ČABANOVÁ, B. Sociální spravedlnost a solidarita. In *Sborník teoretických konceptů k problematice násilí na pracovišti ve zdravotnictví a sociálních službách*. Kostelec nad černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2005. ISBN 80-866625-47-8
- ČERNÁ, J. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. Dobrá Voda u Pelhřimova, Nakladatelství Aleš Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-07-4.
- GREGOROVÁ, Z.; GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-176-3.
- KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Slon, 2005. ISBN 80-86429-34-2.
- MATĚJŮ, P.; VLACHOVÁ, K. et al. *Nerovnost, spravedlnost, politika*. Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-82-6.
- MATOUŠEK, O. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.
- NIEDERLE, P. *Zákon o životním a existenčním minimu a zákon o pomoci v hmotné nouzi*. Praha, 2008. Metodický materiál. VCVSCR.
- TOMEŠ, I. *Teorie a mezinárodní zkušenost*. Praha: Socioklub, 2001. ISBN 80-86484-00-9.
- WILDMANNOVÁ, M. *Sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3657-5.
- WILDMANNOVÁ, M. *Základy sociální politiky*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-20-3652-4.
- ZITA, J. Binární imaginace sociální práce. In *Sociální práce – společenská zakázka a naše odpovědnost*. 2008, roč. 8, č. 2.
- ANGELOVSKI, I. Sociální vyloučení. In *Sborník teoretických konceptů k problematice násilí na pracovišti ve zdravotnictví a sociálních službách*. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2005. ISBN 80-866625-47-8.

Ostatní zdroje:

Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod [ÚZ]. Ostrava: Sagit, 2007.

Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení (v posledních novelizacích)

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu (v posledních novelizacích)

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi (v posledních novelizacích)

Zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti

Metodický pokyn 2/2006, MPSV [interní materiál pro pracovníky městských úřadů]

Metodický pokyn 4/2008, MPSV [interní materiál pro pracovníky městských úřadů]

ABSTRAKT

BALOUNOVÁ, L. *Dávky pomoci v hmotné nouzi na Vltavotýnsku*. České Budějovice 2009. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. J. Šimečková.

Klíčová slova: sociální zabezpečení, sociální pomoc, sociální potřebnost, minimální příjem, životní minimum, existenční minimum, živobytí osoby, hmotná nouze.

Práce začleňuje sociální pomoc do systému sociálního zabezpečení, vymezuje pojmy a zabývá se štedrostí systému při posuzování dávek před sociální reformou a po ní. Teoretická část vymezuje tři základní pilíře sociálního zabezpečení, vymezuje sociální pomoc z hlediska funkce, rozsahu, štedrosti systému a dále vymezuje pojmy, které s danou problematikou úzce korespondují.

Praktická část prezentuje stav při posuzování dávek před rokem 2007, tedy před sociální reformou, a při posuzování stavu po roce 2007. Soustřeďuje se na otázku, zda novela zákona přinesla kýžený pozitivní výsledek, zda je nové opatření motivující k aktivní snaze hledat si zaměstnání nebo přijetí méně placené práce a zda jsou zvýhodněny aktivní osoby oproti osobám, které aktivitu neprokazují.

ABSTRACT

Benefits of assistance in material need around the region Tým nad Vltavou.

Key words: social security, social help, social necessity, minimum income, social minimum, existential minimum, material need.

The work incorporates social help into the system of social security, defines concepts and addresses the generosity of the system when evaluating benefits before and after the social reform. The theoretical section defines three basic pillars of social security, defines social help from the perspective of function, scope and generosity of the system and furthermore defines the concepts which closely correspond to the given problem.

The practical section presents the state when evaluating benefits before 2007, that is before the social reform, and when evaluating the state after 2007. It focuses on the question whether the amendment brought the wanted positive effect, if the new measure motivates the tendency to actively search for employment or accept lower paying positions and whether active people have an advantage over those that do not demonstrate activity.